

Annex

Memòria mapa de patrimoni cultural

Malgrat de Mar

Marta Lloret Blackburn. Antequem
Agost 2018

**Diputació
Barcelona**

MAPA DEL PATRIMONI CULTURAL DE MALGRAT DE MAR(MARESME)

Marta Lloret Blackburn

Mataró, 23 de febrer de 2018

SUMARI

1.	PRESENTACIÓ	3
2.	AGRAÏMENTS	5
3.	MARC GEOGRÀFIC I HISTÒRIC	6
3.1.	Medi Físic	6
3.2.	Demografia i economia	7
3.3.	Síntesi històrica	8
3.4.	Toponímia i escut municipal	10
4.	METODOLOGIA	11
4.1.	Marc teòric	11
4.2.	Model d'inventari	11
4.3.	Programa de treball	12
5.	RESULTATS DE L'ESTUDI	14
5.1.	Elements fitxats i elements no fitxats	14
5.2.	Patrimoni immoble	15
5.3.	Patrimoni moble	19
5.4.	Patrimoni documental	20
5.5.	Patrimoni immaterial	21
5.6.	Patrimoni Natural	22
5.7.	Estat actual dels elements inventariats	23
6.	BIBLIOGRAFIA	28
	ANNEX 1. LLISTAT D'ELEMENTS NO FITXATS	30

CRÈDITS

Nom del projecte	Mapa del Patrimoni Cultural
Població i comarca	Malgrat de Mar, Maresme
Promoció i finançament	Oficina del Patrimoni Cultural (Diputació de Barcelona) Ajuntament de Malgrat de Mar
Execució	Antequem, SL
Autors	Marta Lloret Blackburn
Coordinador	Marc Bosch de Doria
Dates d'execució	Agost 2017 – febrer 2018

1. PRESENTACIÓ

L'Oficina de Patrimoni Cultural (OPC) de la Diputació de Barcelona és un servei especialitzat en la cooperació i promoció del patrimoni cultural local. Dins del seu Programa Estudis i Projectes de Patrimoni Cultural, l'OPC promou l'elaboració de Mapes del Patrimoni cultural local, amb col·laboració dels municipis interessats, seguint els següents objectius:

- Captació exhaustiva de dades sobre el patrimoni cultural del municipi.
- Valorització dels elements reconeguts.
- Adopció de mesures per a la seva protecció i conservació.

- Planificació de les accions de rendibilització social i cultural.

Aquesta memòria tècnica reflecteix el resultat dels treballs de recerca i elaboració del Mapa del Patrimoni Cultural del municipi de Malgrat de Mar (Maresme). L'estudi ha estat encarregat a l'empresa de serveis de patrimoni cultural ANTEQUEM, S.L, a partir de la sol·licitud efectuada per l'Ajuntament de Malgrat de Mar.

La realització del treball ha estat executada per Marta Lloret, entre els mesos d'agost de 2017 i febrer de 2018, amb la coordinació de Marc Bosch de Doria.

Vista del nucli des de la Torre del Castell

2. AGRAÏMENTS

Aquest treball no s'hauria pogut realitzar sense l'inestimable ajut d'un seguit de persones i institucions a qui volem agrair enèrgicament la seva col·laboració. En primer lloc volem agrair la col·laboració del personal de l'Ajuntament de Malgrat de Mar pel seu interès i les gestions facilitades. Però volem fer-ho d'una manera molt específica al regidor Ricard Núñez, a la tècnica de medi ambient, Laia Gómez, i a l'arxiver municipal, Josep Maria Crossas.

Quan hem necessitat fer una consulta en un arxiu, biblioteca, museu o centre oficial o privat, ens hem trobat una sèrie de persones que ens han atès molt professionalment. Volem agrair les atencions rebudes pels seus tècnics, especialment al personal de l'Arxiu Comarcal del Maresme, l'Arxiu Mas, del Centre Excursionista de Catalunya, de la Biblioteca de Catalunya i de la Biblioteca Pompeu Fabra de Mataró.

El nostre agraïment també és pels experts locals Anna Maria Anglada, Sònia Garangou, Núria Arís i Joan Piña, que s'han implicat molt en aquest projecte, ja sigui ensenyant-nos molts racons del terme com transmetent-nos els seus coneixements.

Casa de la Vila

3. MARC GEOGRÀFIC I HISTÒRIC

3.1. Medi Físic

El municipi de Malgrat de Mar està situat a l'extrem septentrional de la comarca del Maresme, on és coneguda com El Portal del Maresme, i té una extensió de 8'8 km². El seu terme municipal està situat a cavall de les províncies de Barcelona i Girona, amb el riu Tordera que fa de límit amb la comarca de la Selva. Limita a migdia amb Santa Susanna, a ponent amb Palafolls, a tramuntana amb Blanes i a migdia amb el mar.

A nivell geomorfològic, es tracta d'un municipi costaner, amb un relleu suau definit per una plana al·luvial formada pel riu Tordera que ha propiciat que hi hagi grans extensions de cultiu d'horta. El creixement urbanístic ha reduït aquests espais agrícoles, dels quals el Pla de Pineda és el que ha quedat més afectat i el Pla de Grau s'ha consolidat com el més extens. El sector de tramuntana, delimitat pel riu Tordera i la seva desembocadura al mar, és un espai amb un alt valor natural i ecològic perquè es tracta d'una zona humida hàbitat de nombroses espècies animals i vegetals típics dels ambients aquàtics costaners, on a més hi troben refugi nombroses aus migratòries.

Vista general del Pla de Grau

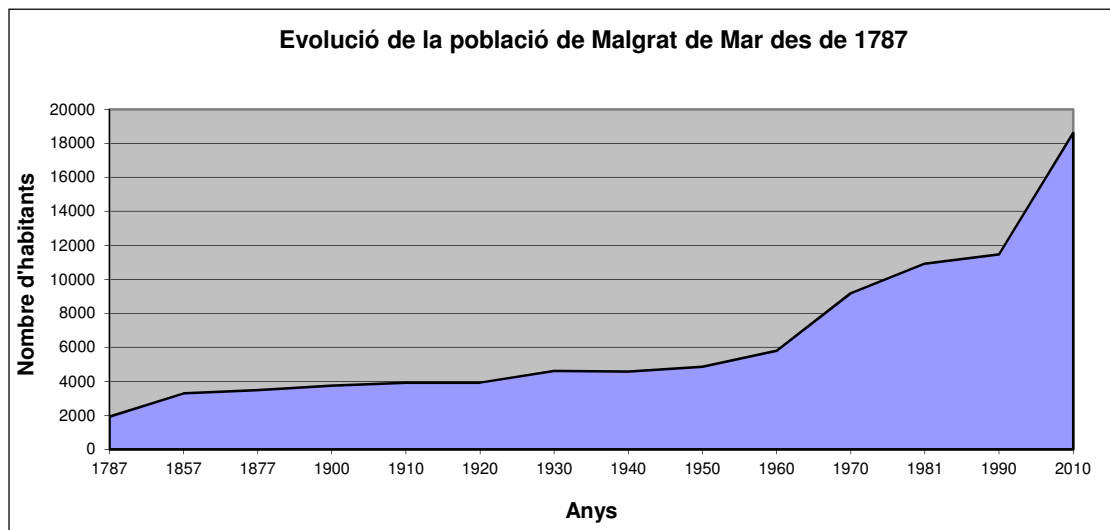
El sector de ponent del terme està caracteritzat per la presència de diversos turons, amb el turó de Montagut (218 m) i d'en Serra (190 m.) com els punts més elevats del terme. La població vegetal del municipi està definida per un bosc eminentment de tipus mediterrani, especialment pi pinyer amb algun exemplar de roure i alzina. A la muntanya de Can Palomeres hi ha importants alforaments de pissarra amb abundant òxid de ferro, que van ser explotats de forma intensiva a principi del segle XX. Les mines que van ser obertes per a l'extracció del

mineral i que es troben abandonades han esdevingut el refugi d'una de les colònies de ratpenats més importants del sud d'Europa, pel que l'espai té un valor natural i ecològic significatiu.

El clima de Malgrat de Mar és de tipus mediterrani, que es caracteritza pels estius càlids i hiverns suaus. El règim pluviomètric es concentra a la primavera i la tardor, essent pràcticament nul a l'estiu. En els pobles litorals la influència del mar propicia més calidesa i humitat que en els pobles de l'interior. Entre la primavera i la tardor també és habitual la brisa marina, que ajuda a regular la temperatura.

3.2. Demografia i economia

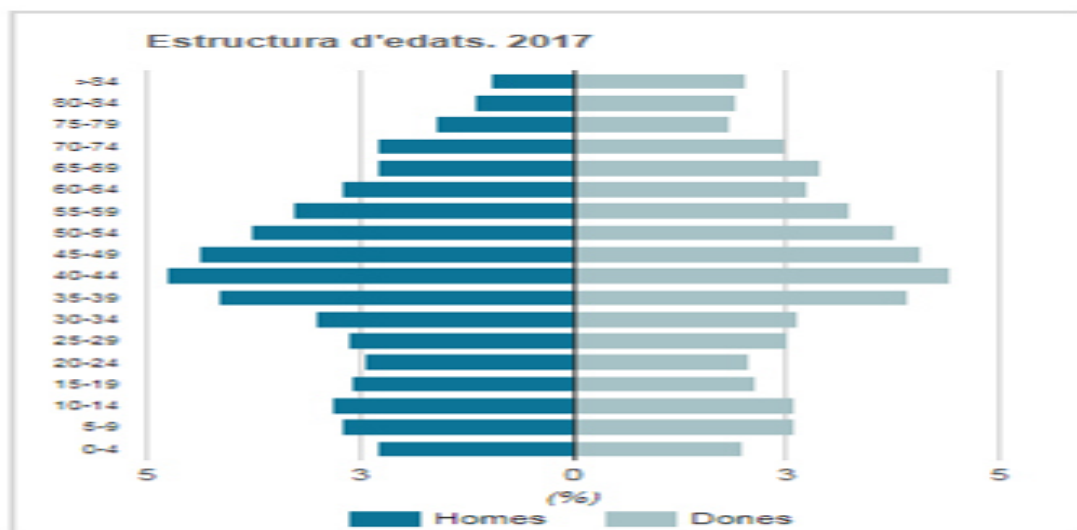
Des de l'època medieval, l'indret de Malgrat, aleshores conegut com Vilanova de Palafolls, estava ocupat per un petit nucli de població entorn del camí de la costa de tradició romana. En el primer fogatge de 1497 hi consta que Vilanova de Palafolls tenia 43 focs i en el de 1553 tenia 48 focs. Des de la segona meitat del segle XVIII la població ja comptava amb gairebé 2000 focs i va créixer de forma significativa durant el segle XIX, quan va mantenir-se de forma més o menys estable fins a la dècada de 1960 en què va començar a créixer de forma exponencial. Els cens actual oficial (de l'any 2017) és de 18345 habitants.

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

Per sectors de població, les estadístiques dels darrers anys reflecteixen una dinàmica similar a la societat en general del nostre país, en què predomina la població adulta entre els 30 i els 50 anys, mentre que els infants i adolescents (15 a 19 anys) i els majors de 70 anys són els menys nombrosos.

POBLACIÓ TOTAL DE MALGRAT DE MAR PER GRUPS D'EDAT DE L'ANY 2017

Font: Diputació de Barcelona

Tradicionalment, les principals activitats econòmiques desenvolupades a Malgrat han estat l'agricultura i la pesca, la primera desenvolupada a la plana aluvial del riu Tordera on s'assenta el nucli, el creixement del qual l'ha restringit al Pla de Grau i el Pla de Pineda. Aquestes activitats es complementaven amb el carboneig i el conreu de la vinya, concentrats a la part muntanyenca del terme on a principi del segle XX també s'hi va implantar una important indústria minera dedicada a l'extracció de ferro.

Des de mitjans del segle XX, l'economia local es basa en l'agricultura, amb l'espai agrícola protegit del Pla de Grau, on s'hi conreen productes d'horta; en la indústria amb una important activitat del sector al polígon de Can Patalina; i en el turisme com a històrica destinació de sol i platja amb una bona oferta per a les famílies.

Malgrat de Mar és una població ben comunicada a nivell terrestre, en especial per la proximitat de l'autopista del Maresme C-32, principal eix de comunicació de la comarca, que enllaça les ciutats de Barcelona i Girona. Pel terme també hi transcorre la carretera N-II, un important eix de comunicació a nivell local i comarcal. Finalment, pel sector costaner del municipi també hi transcorre el carril ferroviari de la línia R1.

3.3. Síntesi històrica

La presència humana al municipi de Malgrat es documenta des de l'època prehistòrica, a través del material del neolític i de l'edat dels metalls trobat en una cavitat sobre la carretera N-II, denominat Motel o Roca de Nit. També s'han localitzat vestigis antics que ha estat denominades de l'època romana, la més important d'aquest període ha estat la de la Vil·la de Santa Rita, localitzada al vessant sud-est del turó. També es documenta la troballa de material antic localitzat a la proximitat del càmping de Can Kuufer i a la zona de Can Viader.

Durant el període medieval, es van començar a construir un grup de cases al costat d'un dels principals camins de la costa, que existia des de l'època romana. Aquest nucli fou reconegut l'any 1345 per Berenguer de Palafolls a través d'una carta de poblament que la denominava Vilanova de Palafolls, que estava sota la jurisdicció de la baronia de Palafolls, centrada en el castell de Palafolls. Tot i així, a la documentació antiga, hi consta que popularment la vila era coneguda com a Malgrat. El nou nucli aviat es va dotar d'una petita fortificació, el castell de

Malgrat, i va començar a créixer al seu voltant. El castell formava part de la línia fortificada dels castells de la zona de l'alt Maresme i depenia del castell de Palafoxs. Probablement fou refet al segle XVII, quan la torre va ser utilitzada com a bateria de costa, tot i que a finals d'aquest segle quedà molt malmès per l'atac de l'any 1796 de l'armada francesa.

Dins de l'incipient nucli de Vilanova de Palafoxs s'hi va fundar un antic hospital de pobres, per la previsió testamentària que en feu Huguet Descolomer l'any 1443. En el testament hi establia com a administradors als Obrers de la Parròquia de Sant Genís de Palafoxs. Al segle XVI es va autoritzar a utilitzar les rendes de l'hospital per la fortificació de la vila, així com es van afegir uns capítols en relació a l'administració de la institució.

Antic hospital de pobres i la seva capella

A banda del les cases que formaven part del nucli, la parròquia estava poblada per diversos masos, molts dels quals després de la crisi baixmedieval van esdevenir masos rònecs i es van extingir o van quedar absorbits per altres masos. En el terme actual de Malgrat de Mar pràcticament no hi van perdurar masies, excepte Can Palomeres, una pairalia que va consolidar-se en època moderna.

Durant la segona meitat del segle XVI el vescomtat de Cabrera i Bas dins el qual hi havia Vilanova de Palafoxs, va passar a mans del comtat d'Aitona. En aquest període es va començar a consolidar l'actual nucli de Malgrat. Les primeres cases construïdes, destinades als habitatges de pagesos i pescadors i tallers d'artesans, van acabar configurant els principals carrers del poble. El nucli tenia una capella dedicada a Sant Antoni, que fou reformada al segle XVII i XVIII, fins que a finals d'aquest segle va haver de ser reconstruïda per la destrucció que patí causa d'un terratrèmol. A partir d'aquest moment estaria sota l'advocació de Sant Nicolau de Bari.

Encara en època moderna, a mitjans del segle XVII, un brot de l'epidèmia de la pesta va causar estralls entre la població de Malgrat i de bona part de Catalunya. La fam que portà la guerra i la crisi agrària van agreujar la crisi demogràfica a tot el territori. Davant d'aquest fet, el poble de

Malgrat es va encomanar a Sant Joan, Pau i Roc, venerat perquè els deslliurés de la pesta. Per recordar-ho, des de fa uns anys es celebra la Festa dels Empestats.

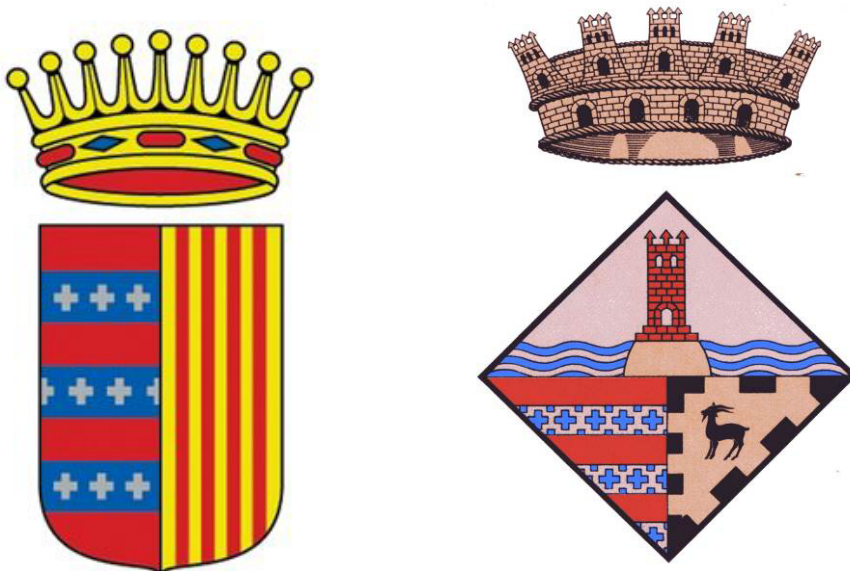
Ja al segle XX, l'esclat de la Guerra Civil va marcar tot el país. A Malgrat, entre els successos tràgics d'aquells dies, trobem l'assassinat de clergues durant els primers mesos, una cinquantena de milicians de l'exèrcit republicà i les 16 víctimes del bombardeig del gener de 1939. Entre els danys materials, també cal afegir la crema de l'església parroquial, de documents del seu arxiu, d'imatges i d'objectes litúrgics.

La misèria que va acompanyar els anys de postguerra va donar pas a mitjans de la dècada de 1950 a una progressiva recuperació econòmica i social, amb un nou impuls a partir de 1979, quan es va instituir el primer ajuntament democràtic.

3.4. Toponímia i escut municipal

Hi ha diverses hipòtesis de la procedència del topònim Malgrat, entre les que trobem la que defensen Pons i Guri, Enric Moreu-Rey i Carreras Candi: que prové del llatí *mal grau*, com a platja gran o important. Una altra hipòtesi, que defensa Coromines i que també prové del llatí *gratum* com a significat de "a desgrat de". Finalment, es creu que prové del llatí *malum gratum*, referit al terreny "mal agraït" on va ser edificada la torre del Castell.

L'escut de Malgrat de Mar és partit amb les armes dels barons de Palafolls en un costat i les barres catalanes a l'altre i per timbre una corona comtal. Aquest escut va ser utilitzat per primera vegada l'any 1975 segons disseny de Josep Sampere i Ministrall. No està reconegut oficialment per la Generalitat de Catalunya, ja que segons apunta l'heraldista Armand de Fluvià, no pot dur aquest timbre per no haver estat mai seu d'un comtat; ha de tenir la forma de rombe; i no pot dur les barres catalanes. Per això, va proposar un nou escut amb el timbre d'una corona de vila; partit amb les armes de Palafolls, les dels Cabrera, i una torre en referència a la del castell. Tot i així, aquest darrer no ha estat mai aprovat i segueix utilitzant-se el no oficial.

Escut de Malgrat no oficial i escut que proposa l'heraldista Armand de Fluvià

4. METODOLOGIA

4.1. Marc teòric

La finalitat d'aquest tipus de treball és la recopilació exhaustiva dels elements del patrimoni cultural i natural d'un municipi. L'eix bàsic de treball és l'inventari de tots els elements susceptibles de ser reconeguts com a rellevants o singulars d'aquella població pels seus valors històrics, artístics, simbòlics o identitaris, a partir d'una tipologia concreta que permet englobar-hi totes les accepcions reconegudes. De cada element es fa una fitxa amb totes les dades que s'hagin pogut recopilar d'aquell bé cultural, ja sigui a través de la documentació bibliogràfica, a través d'arxius o d'informació oral. Amb l'inventari fet i les dades recollides es poden fer les pertinents classificacions, anàlisi i estudis estadístics, a fi i efecte de fer-ne una valoració, tant a nivell individual de cada bé com global.

Es tracta de facilitar a l'ajuntament i als ciutadans una eina de coneixement de la globalitat del seu patrimoni i un instrument que permeti d'establir mesures per a la seva protecció i conservació; el seu accés públic; la planificació de la seva rendibilització social; l'elaboració de programes de difusió (com per exemple programes didàctics i turístics, publicacions, jornades de debat o conferències); la presa de decisions en el planejament urbanístic; i la planificació de la senyalització, entre d'altres mesures.

Però es tracta d'un element viu, un instrument que pot créixer o disminuir. S'hi podran afegir més endavant nous béns perquè es consideri oportú o perquè apareguin nous elements, desconeguts en el moment de la realització del treball (nous jaciments arqueològics, donacions de col·leccions, etc.). O se'n poden treure per motius diversos, com el robatori, la seva destrucció (natural o antròpica) o els canvis de criteris. Amb aquestes premisses, cal considerar el Mapa de Patrimoni Cultural com una eina dinàmica i activa.

S'ha de tenir present, però, que no es tracta d'un treball de recerca pura i estricta. No s'ha pretès fer una història de Malgrat, ni fer un anàlisi de l'evolució del municipi, ni un estudi estadístic. No hi ha el plantejament d'una hipòtesi, ni s'han fixat uns objectius científics. Per tant no hi ha unes conclusions, ja que no es tracta d'un element clos, sinó viu, com hem dit abans. Tampoc és un catàleg del patrimoni o de béns, amb una normativa associada de protecció. Per tant, no té capacitat legal ni normativa. És una base de dades, que recull tot el patrimoni existent en el municipi, a partir de la qual es poden gestionar diverses accions; però sempre com un punt d'inici.

4.2. Model d'inventari

El mapa del patrimoni local contempla cinc àmbits temàtics i diversos tipus d'elements. El patrimoni inclòs en el treball s'estructura amb la següent tipologia:

1.-Patrimoni immoble	1.1- Edificis
	1.2- Conjunts arquitectònics
	1.3- Elements arquitectònics
	1.4- Jaciments arqueològics
	1.5- Obra civil
2.-Patrimoni moble	2.1- Elements urbans
	2.2- Objectes
	2.3- Col·leccions
3.- Patrimoni documental	3.1- Fons d'imatges

	3.2- Fons documental
	3.3- Fons bibliogràfic
4.-Patrimoni immaterial	4.1- Manifestacions festives
	4.2- Tècniques artesanals
	4.3- Tradició oral
	4.4- Música i dansa
	4.5. Costumari
5.-Patrimoni natural	5.1- Zones d'interès natural
	5.2- Espècimens botànics singulars

S'ha utilitzat el model de fitxa establert per l'Oficina del Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, que comprèn els següents camps d'informació: Número de Fitxa; Codi; Àmbit; Denominació; Lloc/Adreça; Titularitat; Nom del propietari; Tipologia; Ús Actual; Descripció; Observacions; Estat de conservació; Autor; Estil/Època; Any; Segle; Emplaçament; Longitud; Latitud; Altitud; Accés; Número de negatiu; Altres; Història; Bibliografia; Protecció; Inventari; Autor de la fitxa; Data de registre; Data de modificació; i fins a un màxim de tres fotografies.

4.3. Programa de treball

Fase 1. Documentació prèvia

El treball ha començat amb la recerca documental en arxius, biblioteques i serveis oficials on hi ha informació referent al patrimoni cultural. Com a punt de partida s'ha consultat l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya (IPA) i l'Inventari del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya (CCAA), l'Inventari del Patrimoni Industrial de Catalunya (IPIIC), l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya (IPEC), l'Inventari d'Arbres Monumentals de la Generalitat de Catalunya, l'Inventari d'Espais d'Interès Geològic de Catalunya, l'Inventari de Zones Húmedes de Catalunya i l'Inventari de Camins Ramaders. Aquesta relació de béns s'ha ampliat amb el Catàleg de béns protegits del Pla d'Ordenació Urbanística Municipal (POUM) de Malgrat de Mar, aprovat l'any 2005. També ha estat una important font de consulta l'inventari inclòs dins l'Estudi arqueològic de les Mines de Can Palomeres de Joan Llinàs, promogut per l'Ajuntament de Malgrat de Mar l'any 2015.

També s'ha consultat l'Arxiu Comarcal del Maresme, l'Arxiu de la Corona d'Aragó; l'Arxiu Nacional de Catalunya; l'Arxiu Diocesà de Girona; l'Arxiu Mas, l'Arxiu del Centre Excursionista de Catalunya, l'Arxiu Fotogràfic i Documental del Servei del Patrimoni Arquitectònic Local i l'Arxiu Municipal de Malgrat de Mar; la secció de l'Inventari Artístic del Bisbat de Vic; la Biblioteca de Catalunya i la Biblioteca Pompeu Fabra de Mataró.

Pel que fa a la planimetria emprada, s'ha utilitzat els mapes virtuals de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, de Malgrat de Mar: topogràfic de 1:50.000; topogràfic de 1:25.000; topogràfic de 1:5.000; ortofotoimatge de 1:5.000, ortofotoimatge de 1:25.000. També s'ha consultat la planimetria del SITMUN de la Diputació de Barcelona.

Fase 2. Treball de camp

La tasca més ingent d'aquesta fase ha estat la del treball de camp, cercant, localitzant i visitant els edificis, les fonts, els jaciments arqueològics, les masies i tot aquell patrimoni immoble, moble i natural que figura en el Mapa. Hem comptat amb la col·laboració d'alguns veïns que

han facilitat la nostra feina acompanyant-nos a visitar els elements o bé ens han obert les portes de casa seva.

Durant el treball de camp s'ha anotat tota la informació possible per la descripció dels elements de patrimoni, segons el model de fitxa establert i s'han situat topogràficament amb un aparell de GPS, en cas que el bé no estigués referenciat a la planimetria de l'Institut Cartogràfic de Catalunya. D'altra banda, s'han fotografiat en format digital els elements que han estat localitzats. Excepcionalment no s'ha pogut obtenir fotografies d'alguns elements per problemes amb l'accés o per tractar-se d'esdeveniments organitzats durant el curs de l'any i s'han utilitzat les fotografies cedides per persones o entitats del poble. El treball de camp s'ha recolzat en una sèrie d'entrevistes als propietaris o ciutadans que, estant o no relacionats amb les entitats socials i culturals del municipi, podien tenir alguna vinculació amb elements del patrimoni cultural de Malgrat.

Fase 3. Treball de gabinet

La darrera fase del treball ha consistit en la redacció de les fitxes i de la memòria, amb totes les dades obtingudes. Amb la informació documental i la informació obtinguda del treball de camp, tant gràfica com escrita o oral, s'han pogut elaborar les corresponents fitxes de cada element i fer-ne una anàlisi i un diagnòstic concret de la rellevància, tipologia, potencialitat i possibilitats del patrimoni cultural de Malgrat.

En el cas d'elements ja inventariats per la Generalitat, sempre que ha estat possible, s'ha mantingut la mateixa nomenclatura. En l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Malgrat de Mar, s'han detectat errors pel que fa a la nomenclatura local. D'una banda, la denominació de Mercat Municipal es correspon amb les Peixateries Velles; d'altra banda, les Escoles municipals es denominen Escoles Montserrat.

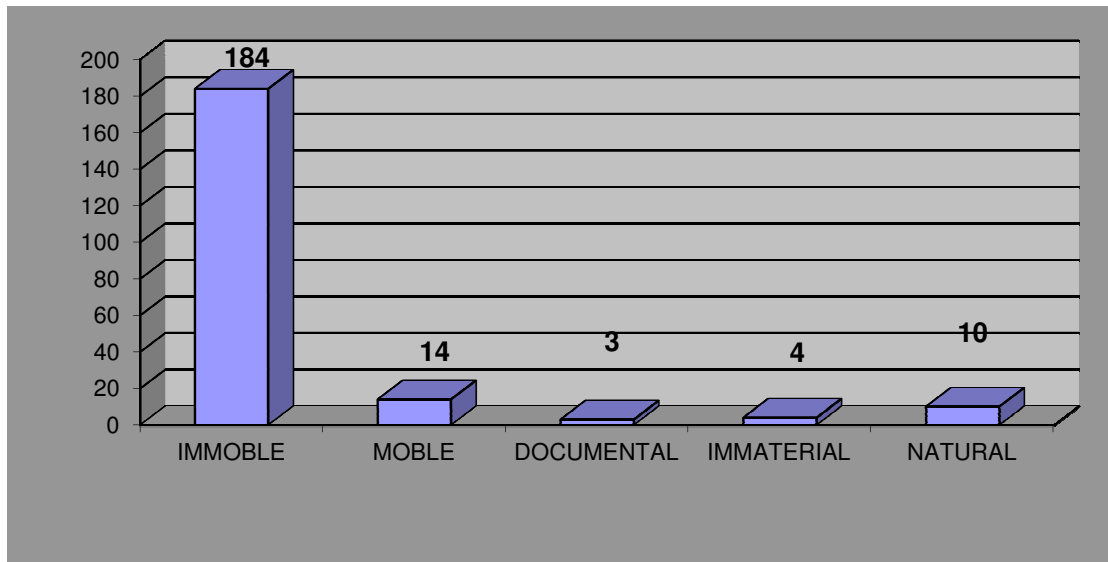
Escola Montserrat

5. RESULTATS DE L'ESTUDI

5.1. Elements fitxats i elements no fitxats

S'han fitxat un total de 215 elements del patrimoni cultural de Malgrat de Mar. En destaquen, per la quantitat de fitxes, els elements de patrimoni immoble, especialment els edificis. És menys nombrós el patrimoni documental, natural, immaterial i moble. Cal tenir en compte que hi ha alguns béns, com elements arquitectònics, elements mobles o petites construccions, que s'han inclòs, en la fitxa genèrica corresponent a altres elements immobles.

Àmbits / Tipologies	Codi	Nom bre	%	Nombre	%
		Àmbits		Tipologies	
PATRIMONI IMMOBLE		184	86%		100%
Edificis	1.1			103	56%
Conjunts arquitectònics	1.2			6	3%
Elements arquitectònics	1.3			19	10%
Jaciments arqueològics	1.4			8	4%
Obra civil	1.5			48	26%
PATRIMONI MOBLE		14	7%		100%
Elements urbans	2.1			6	43%
Objectes	2.2			5	36%
Col·leccions	2.3			3	21%
PATRIMONI DOCUMENTAL		3	1%		100%
Fons d'imatges	3.1			1	33%
Fons documentals	3.2			2	67%
Fons bibliogràfics	3.3			0	0%
PATRIMONI IMMATERIAL		4	2%		100%
Manifestacions festives	4.1			3	75%
Tècniques artesanals	4.2			1	25%
Tradició oral	4.3			0	0%
Música i dansa	4.4			0	0%
Costumari	4.5			0	0%
PATRIMONI NATURAL		10	5%		100%
Zones d'interès	5.1			6	60%
Espècimens botànics	5.2			4	40%
TOTALS		215	100%	215	

Elements inventariats per àmbits

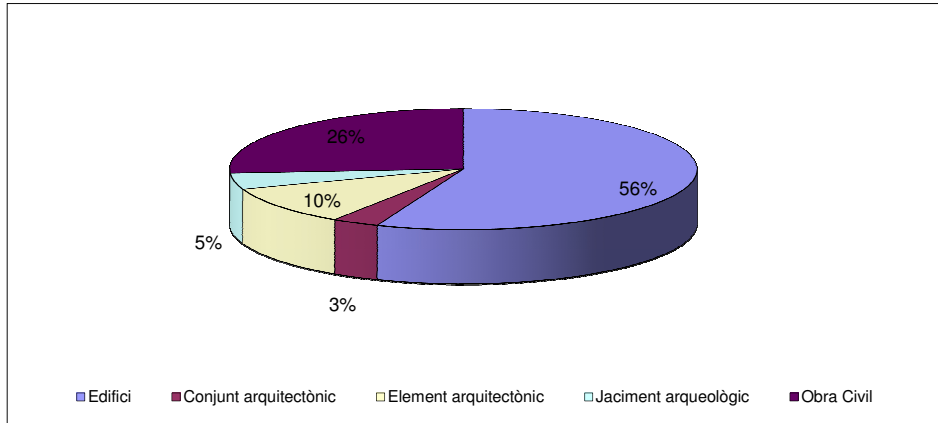
D'altra banda, en la realització del Mapa s'ha descartat fer la fitxa d'altres elements de patrimoni poc representatius perquè amb el temps han perdut algun dels seus valors originals, o perquè s'han destruït. Aquests elements també s'han inclòs en el llistat d'elements no fitxats, ja que malgrat que en puguem tenir alguna referència bibliogràfica o oral, no s'han localitzat, no s'hi ha pogut accedir o bé les notícies són massa vagues. Els béns del llistat d'elements no fitxats (veure annex 4) podran ser inclosos a la base de dades en futures revisions o actualitzacions del mapa, si es considera oportú.

5.2. Patrimoni immoble

Com s'ha indicat anteriorment, en la selecció dels elements fitxats de patrimoni immoble, s'ha partit dels inventaris del patrimoni arquitectònic i arqueològic de la Generalitat de Catalunya, de l'Inventari de l'Estudi arqueològic de les Mines de Can Palomeres, del Catàleg de béns protegits del POUM de Malgrat de Mar i del buidatge bibliogràfic. A banda d'aquests elements, bona part dels elements han estat inventariats gràcies al coneixement del terme municipal de diversos experts locals. Durant el treball de camp s'han detectat elements dels quals no teníem coneixement prèviament, alguns dels quals han passat a formar part del Mapa de Patrimoni o d'altres s'han inclòs en el llistat d'elements no fitxats. És el cas de bona part dels edificis inventariats, que no figuraven en cap estudi ni document però s'han considerat d'interès històric, arquitectònic i/o social.

En termes generals, el patrimoni immoble documentat és el reflex del desenvolupament urbà de la seva població i de les activitats econòmiques que s'hi ha desenvolupat. D'una banda, el nucli de Malgrat va començar a configurar-se durant el període baixmedieval, consolidant-se en època moderna amb cases d'obra popular i creixent de forma notable entre el segle XIX fins a mitjans del segle XX amb cases d'estil modernista i sobretot noucentista. D'altra banda, s'han

documentat nombroses construccions d'obra civil situades en l'àmbit rural, vinculades a l'explotació de les mines de ferro.

Percentatge de Patrimoni Immobile per tipologies.

Seguint el Plec de Prescripcions Tècniques de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, el patrimoni immoble s'ha classificat en cinc tipologies:

- Edifici: tipologia entesa com a construcció unitària, tant formal com volumètricament.
- Conjunt arquitectònic: format per l'agrupació física de diferents edificis i elements arquitectònics, que es poden entendre solidàriament pels seus valors formals i volumètrics.
- Element arquitectònic: part d'un conjunt o d'un edifici que per sí mateix té prou valors com per destacar-lo.
- Jaciments: restes o vestigis del passat de qualsevol tipus i cronologia. Inclou estructures en estat de ruïna.
- Obra civil: obres d'enginyeria de caràcter públic o comunal.

Edificis

Dins d'aquesta tipologia, s'han inventariat un total de cent tres elements. Entre el patrimoni arquitectònic conservat hem de remarcar la conservació de la Torre del Castell i l'Antic hospital amb la seva capella, per la seva antiguitat i rellevància en la història del municipi. També hem de destacar els edificis notables de Can Desclapers i Can Palomeres que, junt amb alguna casa com Can Soliva i Can Xurrich, esdevenen testimonis de l'arquitectura popular del segle XVI i XVII.

La major concentració d'edificis d'interès patrimonial de Malgrat els trobem al seu nucli antic. Eminentment es tracta de cases d'estil eclèctic construïdes entre la segona meitat del segle XIX i principi del XX, com la Torre de l'Esquena; així com nombroses cases singulars d'estil modernista com la Torre de la Vídua de Can Sala i la Torre de l'Arnau; i especialment significatives les d'estil noucentista, com l'escola Montserrat i Ca l'Àngels Prats, entre moltes altres. Dins el mateix nucli en destaca l'església parroquial barroca de Sant Nicolau de Bari. Finalment, s'han inventariat diversos edificis pel seu valor social, com són el local de la Barretina, les Peixateries Velles i l'estació de tren.

Són igualment destacables pel seu valor històric i etnològic els diversos molins localitzats pel terme municipal, com són el de Can Palomeres, el de Can Valeri o de la Sal, el Molí Vell i el de Can Feliciano.

Torre de la Vidua de Can Sala

Conjunts arquitectònics

Com a conjunt arquitectònic s'han inventariat sis elements, que es corresponen amb els carrers més destacats del nucli antic de Malgrat, així com les cases del C. Escoles, 2-4-6.

Elements arquitectònics

Entre els elements arquitectònics, s'han inclòs a l'inventari dinou béns. Corresponen a construccions de menor entitat que els edificis. D'una banda, s'han fitxat una font amb estructura construïda, la de Santa Rita. També relacionats amb l'aigua, s'han inventariat dues sínies localitzades al Pla de Grau, el safareig del Camí Baix i el pou del camí dels dipòsits. D'altra banda, s'han inventariat dues creus: la creu d'en Sarrà i la creu d'en Serra. En el medi rural s'han inventariat diversos elements d'interès, com són la caseta de l'ariet hidràulic de Gorombau, diverses fites de terme, el pou de glans, els forns de teules i de coure pinyes de la Vallmitjana i del Colomer. En el context urbà, s'han inventariat diversos elements que formen part d'edificis, com són l'escut heràldic i les claus de volta de Can Desclapers, la capelleta de Sant Antoni de Pàdua i les tanques de Can Campassol i del a casa del passeig de Llevant, 6.

Escut heràldic de Can Desclapers

Jaciments arqueològics

Dins d'aquesta tipologia, s'han documentat un total de vuit jaciments arqueològics, la majoria trobats de manera fortuïta per la troballa de material en superfície. En els jaciments de Can Kuufer, Can Viader, Can Palomeres, Motel i Riera de Can Feliciano; es tracta eminentment de troballa de material en superfície. L'únic indret que ha estat excavat sistemàticament on s'ha documentat l'existència d'un lloc d'habitatge d'època antiga ha estat la Vil·la romana de Santa Rita. Finalment, a nivell subaquàtic també trobem documentades les restes del Ciutat de Barcelona i de la Pilona.

Obra civil

Dins d'aquesta tipologia s'han fitxat quaranta vuit elements corresponent a obres d'enginyeria. La major part d'aquests elements estan vinculats a l'explotació minera de les muntanyes de Can Palomeres, de la qual en queden abundants vestigis prèviament inventariats: les galeries, carregadors, camins, pous de ventilació, la tremuja, l'edifici de l'estació de càrrega, les torres de l'aeri, la Pilona, etc. També hem de destacar l'existència de tres ponts al sector de llevant del terme municipal: d'en Pixota, i el del tren i el de la carretera sobre la Tordera.

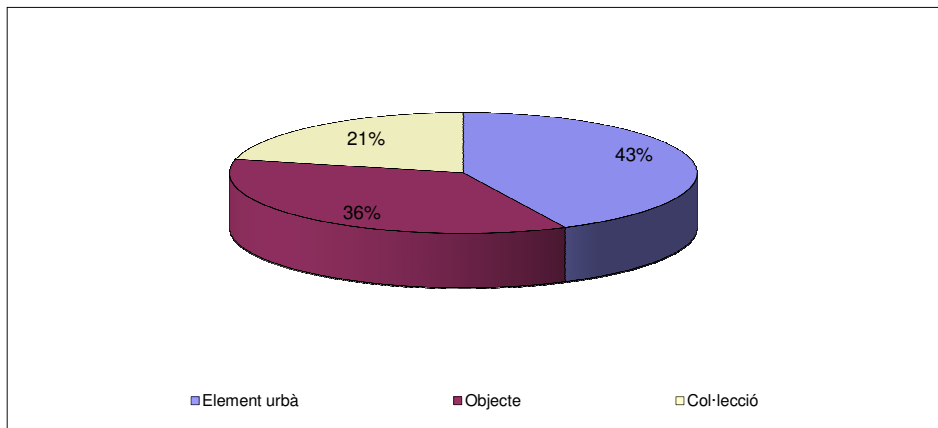
Boca de la mina 4

5.3. Patrimoni moble

Dins l'àmbit de patrimoni moble, els elements es classifiquen en tres tipologies:

- Element urbà: monuments, escultures o elements commemoratius situats a la via pública.
- Objectes: elements singulars.
- Col·leccions: sèries coherents d'objectes, integrats com a fons d'un museu o bé de caràcter privat.

En aquest àmbit hem pogut classificar catorze elements del patrimoni de Malgrat que s'adapten a les tres tipologies de patrimoni moble: elements urbans, objectes o col·leccions.

Percentatge de Patrimoni Moble per tipologies

Elements urbans

Els elements urbans inventariats són diversos elements commemoratiu instal·lats en espais públics, com són l'escultura de Zenòbia Camprubí, el monument a la Sardana, el monument a Marià Cubí, el monument a Ruyra i el monument al Doctor Robert. També s'ha inventariat la font urbana dels jardins de Can Campassol.

Objectes

Hem localitzat un total de cinc elements d'aquesta tipologia, la majoria dels quals estan col·locats en espais públics com a reconeixement a una activitat tradicional local: la maquinària de sínia de la plaça de la pagesia, el mort de la Piona i el tel·ler de la rotinda del carrer Girona. Com a figures festives, hem inclòs els dues parelles de gegants de Malgrat, l'Eulàlia i en Bernat i en Nicolau i la Rita.

Col·leccions

S'han inventariat un total de tres col·leccions de la localitat, com són la de Fèlix Cardona i la de miniatures, totes dues singulars i, tot i que per diferents aspectes, d'interès etnològic. Finalment, s'ha inventariat com a col·lecció els mobles que s'han conservat de l'Antic Sindicat, dins de l'actual biblioteca.

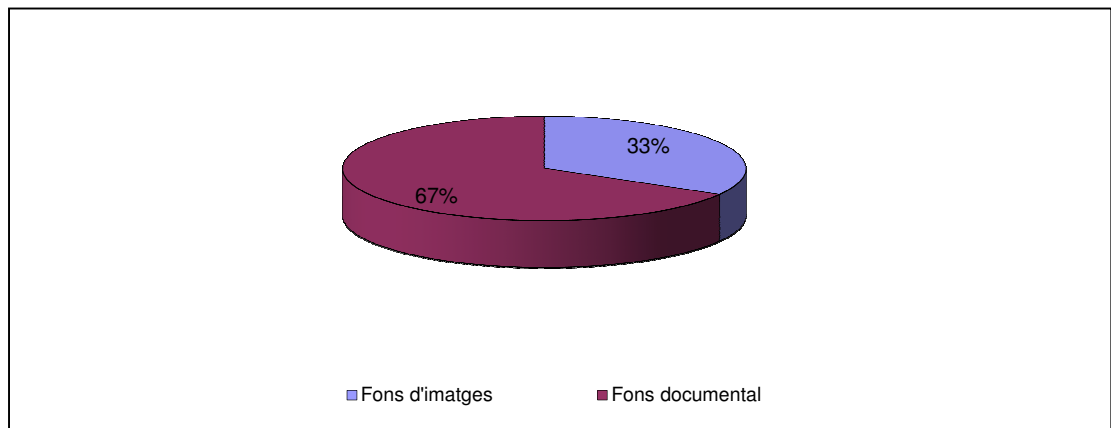
Mort de la Piona

5.4. Patrimoni documental

En l'àmbit de patrimoni documental els elements es classifiquen en tres tipologies:

- Fons d'imatges: imatges que formen part d'un fons o una col·lecció.
- Fons documentals: documents antics que formen part d'un arxiu o col·lecció.
- Fons bibliogràfics: edicions antigues que formen part d'una biblioteca o col·lecció.

En aquest àmbit hem localitzat tres elements del patrimoni de Malgrat que s'adapten a dues tipologies de patrimoni documental: fons d'imatges i fons documental.

Percentatge de Patrimoni Documental per tipologies

Fons d'imatges

Els fons d'imatges inventariat a Malgrat es correspon amb el de l'Arxiu Municipal, que aplega diversos fons fotogràfics de procedència diversa.

Fons documental

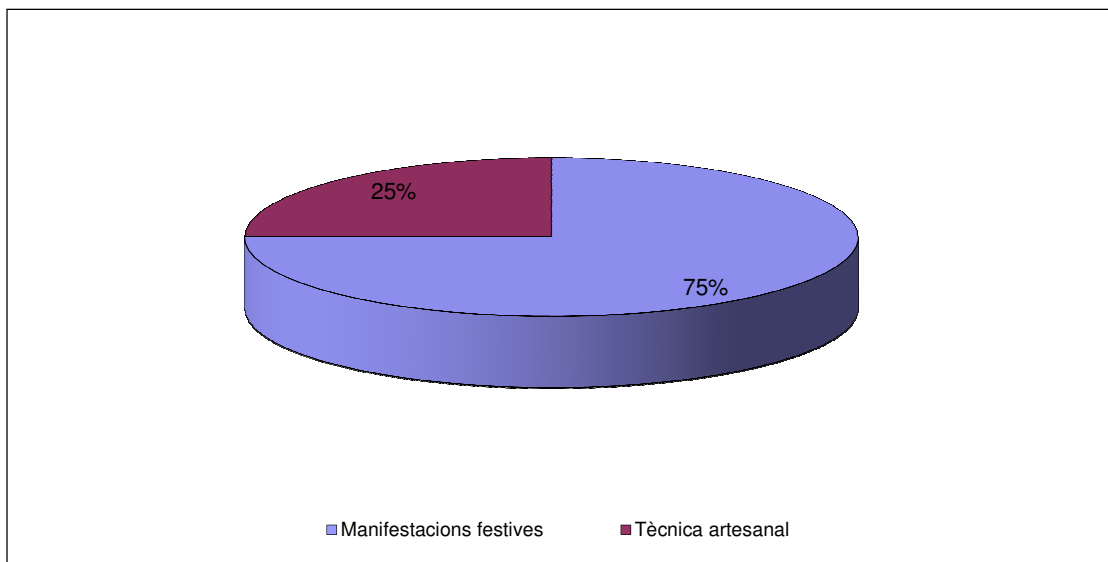
S'han inventariat dos fons documentals, el primer d'ells el fons de l'Arxiu Municipal de Malgrat, integrat per diversos fons, bona part dels quals estan digitalitzats i es poden consultar a la seva web. També s'ha inventariat dins d'aquesta tipologia els goigs en honor a Sant Nicolau.

5.5. Patrimoni immaterial

En l'àmbit de patrimoni immaterial els elements es classifiquen en cinc tipologies:

- Manifestació festiva: festes populars locals més arrelades al territori.
- Tècniques artesanals: manifestacions singulars de la localitat relacionades amb activitats tradicionals, oficis, gastronomia...
- Tradició oral: referències de transmissió oral relacionades amb els llocs o elements locals.
- Música i dansa: manifestacions musicals tradicionals.
- Costumari: maneres de fer i costums pròpies de la localitat.

El patrimoni immaterial inventariat es pot quantificar en quatre elements patrimonials classificats en manifestacions festives i tècniques artesanals. No s'ha inventariat cap element de la tipologia Tradició oral, Música i dansa i Costumari.

Percentatge de Patrimoni Immaterial per tipologies

Manifestacions festives

Entre els tres béns relacionats amb el cicle festiu, trobem les festes Majors de Sant Nicolau, celebrada a l'hivern, i la de Sant Roc, celebrada a l'estiu. També s'ha inclòs la Festa dels Empestats com a acte singular dins la festa major de Sant Roc, que malgrat ser de creació recent ha tingut molt bona acollida entre la població.

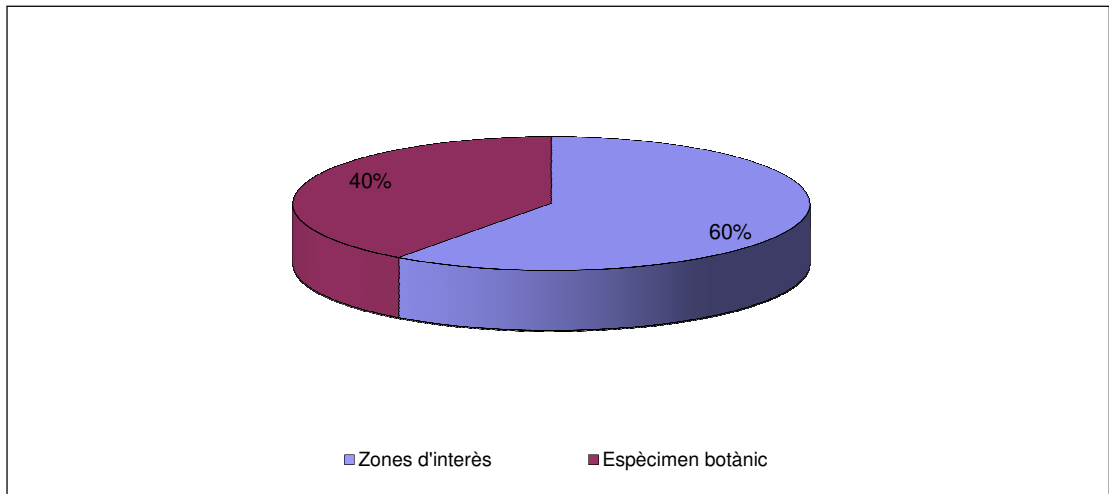
Tècniques artesanals

Dins d'aquesta tipologia s'ha inclòs el Fesol del ganxet, com a producte típic de l'horta malgratenca reconegut amb la Denominació d'Origen Protegida (DOP).

5.6. Patrimoni Natural

En l'àmbit de patrimoni natural els elements es classifiquen en dues tipologies:

- Zona d'interès: zones amb un valor ecològic, paisatgístic, zoològic, botànic...
- Espècimen botànic: elements botànics singulars

Percentatge de Patrimoni Natural per tipologies

Zona d'interès

Dins d'aquesta tipologia, s'han inventariat un total de sis zones, entre les que hi ha els espais naturals de la Tordera i de la zona humida de la seva desembocadura, protegides per la Xarxa Natura 2000; la muntanya de Can Palomeres; i la zona agrícola del Pla de Grau. També s'han inclòs la riera de Sant Genís de Palafolls i el Pla de Pineda pel seu interès natural.

Espècimens botànics

Pel que fa als espècimens botànics, s'han inclòs quatre exemplars, que són els pins de l'Esquena i de Santa Rita i el cedre i palmera del parc de Can Campassol. Pel seu interès natural i ecològic s'han inventariat les espècies psammòfiles de l'espai dunar de l'avinguda Pomareda.

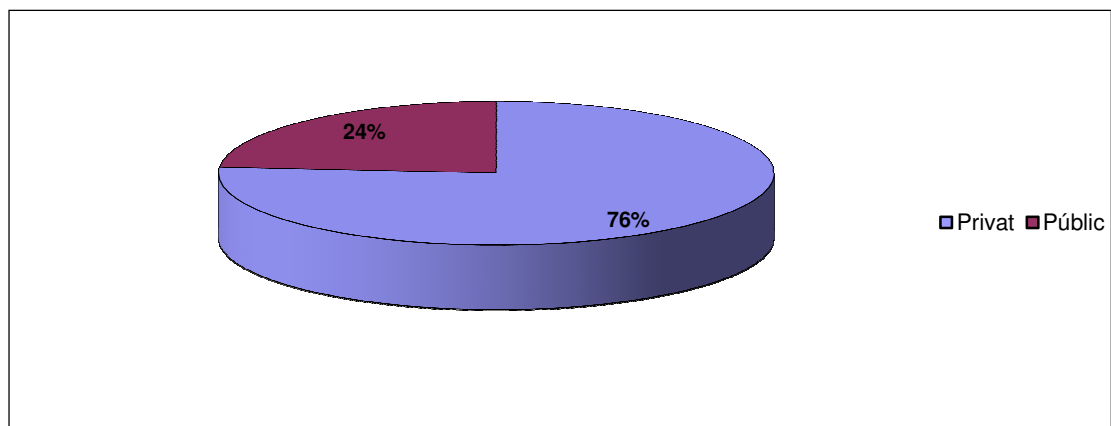

Pi de l'Esquena

5.7. Estat actual dels elements inventariats

Titularitat

La titularitat dels béns fitxats són majoritàriament de caràcter privat. En tot cas, aquí caldria discernir entre propietaris individuals, cas dels propietaris del seu propi habitatge, i els propietaris institucionals, com ara el bisbat. Els elements de titularitat pública són principalment els elements urbans i tot el patrimoni immaterial.

Percentatges de la titularitat dels béns

Protecció legal

Al municipi de Malgrat de Mar hi ha dos béns de caràcter immoble que estan protegits com a Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN):

- Torre del Castell (fitxa 1), pel decret de castells (Decret 22/04/1949, BOE 05/05/1949), que classifica com a monuments tots els castells d'Espanya, i que valida les lleis de patrimoni cultural espanyola (16/1985) i catalana (9/1993).
- Escut heràldic de Can Desclapers pel Decret 571/1963 del Ministeri d'Educació.

D'altra banda, a Malgrat hi ha diversos elements declarats com a Bé Cultural d'Interès Local (BCIL) pel Catàleg de béns a protegits del POUM de 2005. Són els següents:

• Can Desclapers	• Can Soliva
• Església de Sant Nicolau de Bari	• Casa de la Vila
• Torre de l'Esquena	• Casa dels mestres
• Torre de Ca l'Arnau	• Escola Montserrat
• Torre de la Vídua de Can Sala	• Can Palomeres
• Antic hospital	
• Capella de l'antic hospital	

També està protegit legalment, de forma parcial, el patrimoni arqueològic i arquitectònic que consta en el mateix Catàleg de béns protegits del POUM amb la categoria de Bé de Protecció Urbanística (BPU):

• Motel	• Ca la Coixa
• Can Kuufer	• Nucli antic de Malgrat de Mar
• Can Pere Prats	• Casa del C. de Mar, 94
• Can Jaume Buscall	• Carrer Passada
• Can Gracieta	• Casa Teresa Corretjer
• Ca l'Àngels Prats	• Tanca de la casa del passeig de Llevant, 6
• Can Pla	• Capelleta de la casa del C. Antoni de Pàdua /Travessera del mercat
• Can Masens	• Cases del C. Escoles 2, 4, 6
• Casa del C. Mallorca, 62	• Casa Pere Tarradas Busquets
• Portal de l'Escola Chanel	• Can Rossetti
• Conjunt del carrer Fonlladosa/Nàpols/Verdaguer/ Carme/ Escoles	• Can Matamala
• Jaciment de Can Palomeres	• Casa del C. Marià Cubí, 46
• Vil·la de Santa Rita	• Casa del C. del Carme, 81
• Can Viader	• Ca l'Esquena
• Molí d'en Valeri	• Portal de la casa del C. Passada, 58

Mapa del Patrimoni Cultural

Malgrat de Mar (Maresme)

- Can Montals
- Casa del C. Passada, 15
- Casa del C. Mallorca, 20
- Tanca perimetral de Can Campassol

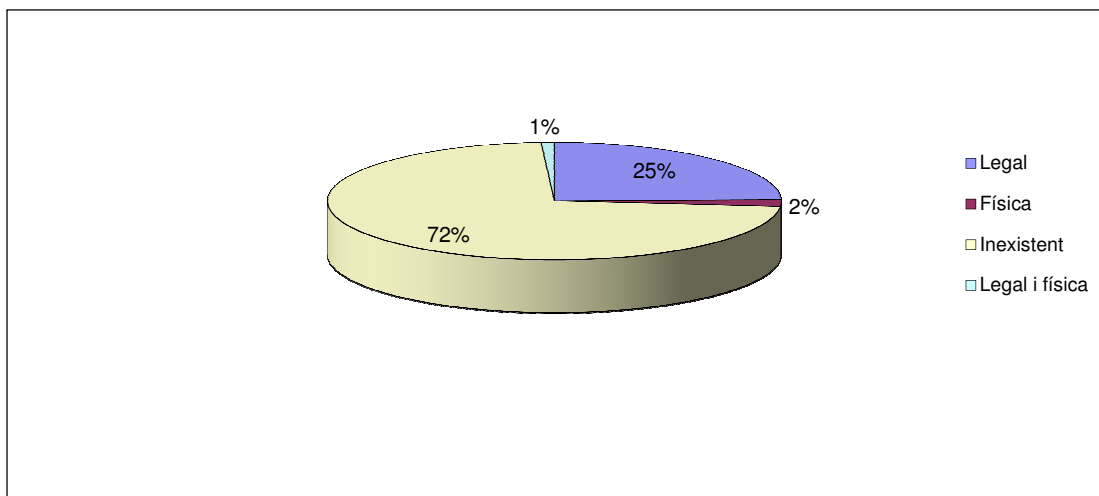
També estan protegits per la Xarxa Natura 2000 els espais naturals de la Muntanya de Can Palomeres, de la Zona humida de la desembocadura de la Tordera i el propi riu Tordera. Les Espècies psammòfiles de l'espai dunar de l'Avda. Pomareda estan protegides també com a Hàbitat d'Interès Comunitari. D'altra banda, el POUM de Malgrat reconeix com a espai agrícola d'interès el Pla de Grau. Un dels productes que s'hi cultiven és el Fesol del Ganxet, que consta de Denominació d'Origen Protegida (DOP).

Finalment, el fons documental de l'Arxiu Municipal de Malgrat de Mar està protegit de forma legal per la Llei 10/2001 d'arxius i documents.

Can Desclapers

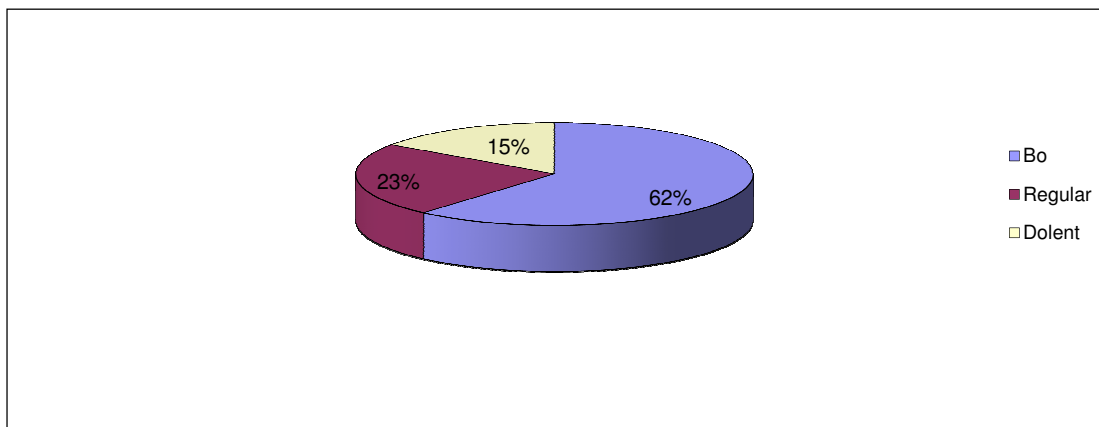
En resum, del total d'elements inventariats en el mapa del patrimoni cultural de Malgrat, un 72% no tenen cap tipus de protecció, mentre que els que estan protegits representen un 28% del total (entre els que ho estan tant legal com físicament com ambdós).

Percentatges de la protecció existent dels béns

Estat de conservació

La majoria del patrimoni cultural de Malgrat es troba en bon estat, amb un 62% dels béns que es troben ben conservats. Aquesta valoració està relacionada amb la voluntat tant de l'Ajuntament com dels habitants de Malgrat de preservar el seu patrimoni cultural. La majoria de béns que es troben en mal estat de conservació ho estan a causa de la seva falta d'ús.

Percentatges de l'estat de conservació dels béns

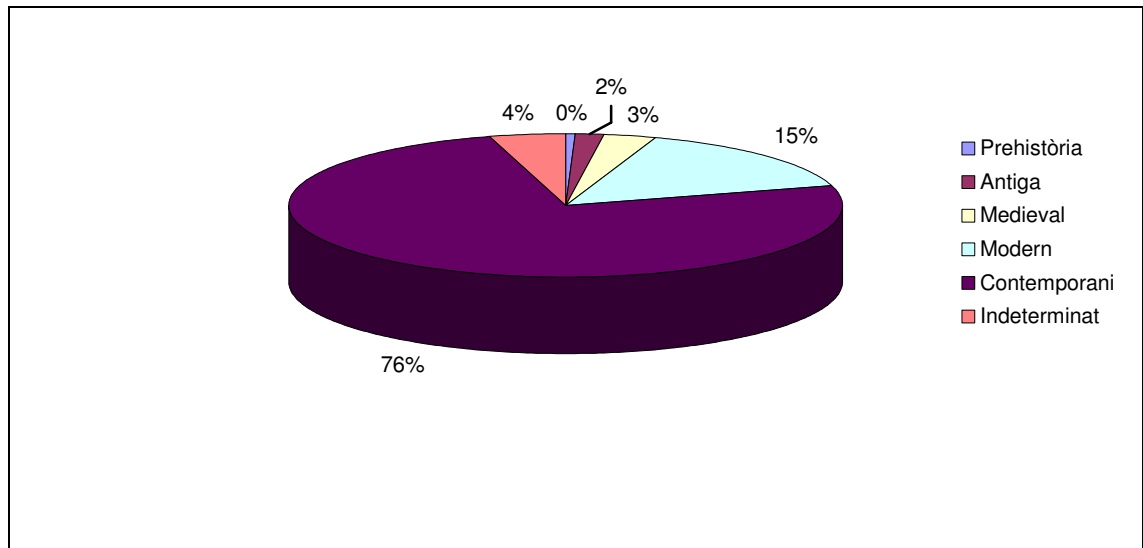
Tant el patrimoni documental i natural presenten, en termes generals, un bon estat de conservació. En el primer cas, especialment dels fons documentals gestionats des dels arxius, estan conservats en condicions òptimes. En el cas del patrimoni immaterial, especialment les manifestacions festives tenen una bona acollida.

Cronologia

Pel que fa a la cronologia dels elements, podem observar com la major part (76%) corresponen al període contemporani, que comprèn des del segle XIX fins als nostres dies.

Mapa del Patrimoni Cultural

Malgrat de Mar (Maresme)

Percentatges de la cronologia dels béns

Com veiem en el gràfic, el modern (segles XVI-XVIII) és el segon període més ben representat (15%), ja que coincideix amb el moment de la consolidació del nucli. Cal considerar que en els casos que a les fitxes hem aportat una cronologia compartida (per exemple: moderna i contemporània), en el gràfic estadístic consta la primera època (la més antiga).

Mina d'aigua de Can Palomeres

6. BIBLIOGRAFIA

- Arxiu Municipal de Malgrat de Mar (2008). *Homenatge a Joaquim Colomé i Alsina*. Malgrat de Mar: Ajuntament de Malgrat.
- AMADES, J. (2003). *Costumari Català. El curs de l'any*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- BONET, L. (1983). *Les masies del Maresme*. Barcelona: Editorial Montblanc.
- BOSCH, M. (2010). *Mapa del Patrimoni Cultural de Santa Susanna*. Ajuntament de Santa Susanna i Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona.
- BOU, J.; VELLVEHÍ, J. (2003). *Molrà el gra: Els molins de la baixa Tordera*. Argentona: La Comarcal Edicions.
- CASANOVA, E.; CROSAS, J.M. (2013). *Catalans a l'Orinoco: Fèlix Cardona Puig*. Malgrat de Mar: Ajuntament de Malgrat de Mar.
- CATALÀ, P. (1990). *Els Castells Catalans. Volum I*. Barcelona: Rafel Dalmau.
- Catàleg de Béns Protegits del Pla d'Ordenació Urbanística Municipal de Malgrat de Mar (2004). Ajuntament de Malgrat de Mar.
- CROSAS, J.M.; SOLER, J. (2009). *De Nadal a Nadal: un recorregut pel Malgrat de 1950 a 1970. Exposició de fotografies d'Antoni Poch*. Malgrat de Mar: Ajuntament de Malgrat de Mar.
- DEL CAMPO, F. (1998). *Castells medievals del Maresme*. Figueres: Brau Edicions.
- DEL CAMPO, F. (1998). *Guies del Patrimoni Comarcal: "Castells medievals: 20 castells i 68 torres de guaita del Maresme"*. Figueres: Brau Edicions.
- DEL CAMPO, F.; LÓPEZ, S. (1984). "Contribució al coneixement dels sistemes defensius principalment contra la pirateria i la seva incidència en el repoblament de la costa de l'Alt Maresme (antigament vescomtat de Cabrera dins el comtat de Girona)": *Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- FERRER, J. (2000). "L'origen del nom de Malgrat: estat de la qüestió", *Matinals d'Història*. Malgrat de Mar; Ajuntament de Malgrat de Mar.
- Inventari del Patrimoni Cultural Immoble de Catalunya. Patrimoni Arqueològic i paleontològic. Malgrat de Mar (Maresme). Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Generalitat de Catalunya.
- Inventari del Patrimoni Cultural Immoble de Catalunya. Patrimoni Arquitectònic. Malgrat de Mar (Maresme). Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Generalitat de Catalunya.
- LLINÀS, J. (2015). *Mines de Can Palomeres (Malgrat, Maresme). Estudi arqueològic*. Malgrat de Mar: Ajuntament de Malgrat de Mar.
- MASSONS, J.M. (2000). *Història de la Vila de Santa Susanna*. Santa Susanna: Ajuntament de Santa Susanna.
- MASSONS, J.M. (2010). *Història de la Vila de Malgrat de Mar*. Malgrat de Mar: Ajuntament de Malgrat de Mar.
- PARADEDA, F. (1915). *La Vila de Malgrat i sos contorns: Apuntaments històrics*. Blanes: R. Roig.
- PIÑA, J. (2016). *Les esglésies parroquials dels segles XVII i XVIII als arxiprestats de la Tordera, La Selva i Farners Montseny. L'arribada dels models classicistes*. Santa Coloma de Farners: Centre d'Estudis Selvatans.
- POMÉS, J. (2007). *L'agricultura i els sindicats pagesos de Malgrat*. Malgrat de Mar: Ajuntament de Malgrat de Mar.
- REVENTÓS, J. (1999). "Els hospitals del Vallès i del Maresme": *Història dels Hospitals de Catalunya*, Vol. IV. Barcelona: Diputació de Barcelona.

Mapa del Patrimoni Cultural

Malgrat de Mar (Maresme)

SERRA-COBO, J.; LÓPEZ-ROIG, M.; BAYER, X. (2015). *El tesor ecològic de les mines de Can Palomeres: els ratpenats*. Malgrat de Mar: Ajuntament de Malgrat de Mar.

VALBONESI, F. (2005). *5ª Beca d'Investigació "Vila de Malgrat de Mar": "Magrat de Mar (1975-2002): Creixement urbà dins de la regió Metropolitana de Barcelona"*. Malgrat de Mar: Ajuntament de Malgrat de Mar.

Pàgines web:

<http://www.ajmalgrat.cat/>

<http://www.turismemalgrat.com/>

<http://www.poblesdecatalunya.cat/municipi.php?m=081108>

<http://malgratantic.blogspot.com.es/>

<http://postalsantiques.cat/malgrat/>

ANNEX. LLISTAT D'ELEMENTS NO FITXATS

Dels elements no fitxats, hem de diferenciar entre els que figuraven al primer llistat del mapa de Patrimoni i els que s'han detectat durant la revisió del mateix. El següent llistat inclou aquests elements i el motiu de la seva eliminació:

Denominació	Tipologia	Justificació
Carrilet de les mines de Can Palomres	Obra civil	No localitzat
Festa de Sant Joan i Sant Pau	Manifestacions festives	Desapareguda
Bateiades	Costumari	Desaparegut
Font de l'Expatriat	Element arquitectònic	No localitzat
Font i mina dels Capellans	Element arquitectònic	No localitzat
Ball de Sant Joan i Sant Pau	Música i dansa	Sense accés
Ball de Morratxes	Música i dansa	Sense accés
Majòlica del Caporal Fradera	Element arquitectònic	Poc significatiu
Can Sicra	Edifici	Poc significatiu
Escoles Verduna	Edifici	Poc significatiu
Plaques de carrer antigues	Objecte	Poc significatiu

**Diputació
Barcelona**

Comte d'Urgell, 187
Edifici del Relotge
08036 Barcelona
Tel. 934 022 566
Fax 934 022 825
o.patrimonio@diba.cat
www.diba.cat/opc